Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2024, sp. zn. 22 Cdo 925/2023, ECLI:CZ:NS:2024:22.CDO.925.2023.1

Číslo: 8/2025

Právní věta:

Společné jmění manželů lze v režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, vypořádat i nařízením prodeje společné věci a rozdělením výtěžku jejího zpeněžení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.03.2024

Spisová značka: 22 Cdo 925/2023

Číslo rozhodnutí: 8

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Společné jmění manželů

Předpisy: § 1147 o. z.
§ 712 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 16 Co 231/2021.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud ve Frýdku-Místku (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 24. 5. 2021, č. j. 16 C 176/2018-226, vypořádal společné jmění účastníků (dále též jen „SJM“) tak, že nařídil prodej budovy č. p. 1, rodinný dům, nacházející se na pozemku parc. č. 2, v k. ú. F. (dále jen „rodinný dům“) s tím, že výtěžek z prodeje bude rozdělen rovným dílem mezi účastníky (výrok I), a dále nařídil prodej podílu účastníků řízení o velikosti 1/2 na pozemku parc. č. 3, v k. ú. F. (dále jen „podíl na lesním pozemku“) s tím, že výtěžek z prodeje bude rozdělen rovným dílem mezi účastníky (výrok II). Dále rozhodl o nákladech řízení (výrok III).

2. Soud prvního stupně o způsobu vypořádání zaniklého společného jmění účastníků rozhodoval – ve smyslu § 712 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“) – na základě § 1147 o. z.

3. Dospěl k závěru, že rozdělení rodinného domu není dobře možné a vyloučil rovněž možnost jeho

přikázání do podílového spoluvlastnictví účastníků, a to zejména z důvodu silně narušených vztahů mezi účastníky řízení jakožto bývalými manžely, a současně proto, že předmětný rodinný dům zahrnuje celkem tři bytové jednotky o dispozici 3+1, které tudíž nelze vhodně rozdělit na dvě stejné části. Ohledně možnosti přikázání rodinného domu do výlučného vlastnictví některého z účastníků soud prvního stupně uzavřel, že ani tento způsob vypořádání není v dané věci možný, a to s ohledem na nedostatečnou solventnost účastníků; ani jeden z účastníků totiž nemá k dispozici dostatečné finanční prostředky k vyplacení vypořádacího podílu druhému z účastníků. S ohledem na to, že tedy nebylo možné vypořádat zaniklé společné jmění účastníků žádným z uvedených způsobů, nařídil soud prvního stupně prodej rodinného domu s rozdělením výtěžku rovným dílem mezi účastníky. Shodně pak rozhodl i o způsobu vypořádání podílu účastníků na lesním pozemku, u něhož navíc oba účastníci uvedli, že o předmětnou nemovitost zájem nemají a požadují její vypořádání nařízením prodeje s rozdělením výtěžku.

4. Soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí rovněž uvedl, že si je vědom ustálené rozhodovací praxe ve vztahu k nemožnosti vypořádání zaniklého společného jmění manželů nařízením prodeje věci a rozdělením výtěžku, nicméně tato rozhodovací praxe byla přijata ještě v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, (dále též jen „obč. zák."), který neobsahoval přímý odkaz na použití ustanovení o podílovém spoluvlastnictví jako je tomu v případě „aktuální právní úpravy". S ohledem na to, že k zániku společného jmění účastníků došlo již za účinnosti „nové právní úpravy", soud prvního stupně vycházel právě z § 712 o. z., na základě kterého mu zákon umožňuje společné jmění účastníků vypořádat i nařízením prodeje nemovitostí, a to podle § 1147 o. z. týkajícího se způsobů vypořádání podílového spoluvlastnictví.

5. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě (dále jen „odvolací soud") rozsudkem ze dne 5. 10. 2022, č. j. 16 Co 231/2021-308, rozsudek soudu prvního stupně změnil pouze tak, že nařídil prodej rodinného domu specifikovaného ve výroku I rozsudku soudu prvního stupně, a to včetně příslušenství tvořeného zejména budovou bez č. p., garáží, nezapsanou v katastru nemovitostí, nacházející se na pozemku parc. č. 2, v k. ú. F., a dále nařídil prodej podílu účastníků na lesním pozemku specifikovaném ve výroku II rozsudku soudu prvního stupně, s tím, že výtěžek z prodeje bude v obou případech rozdělen rovným dílem mezi účastníky (výrok I). Dále rozhodl o nákladech řízení před soudem prvního stupně (výrok II) a o nákladech odvolacího řízení (výrok III).

6. Odvolací soud se ohledně způsobu vypořádání rodinného domu ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, že v projednávané věci nepřipadá v úvahu rozdělení rodinného domu ani jeho přikázání do výlučného vlastnictví některého z účastníků, což ostatně nebylo v rámci řízení před odvolacím soudem zpochybňováno ani samotnými účastníky. Ztotožnil se i se závěrem soudu prvního stupně o neúčelnosti vypořádání rodinného domu jeho přikázáním do podílového spoluvlastnictví obou účastníků, a to s ohledem na zcela rozvrácené vztahy mezi účastníky. Zohlednil postoj žalobkyně, podle kterého v případě přikázání rodinného domu do podílového spoluvlastnictví účastníků by ihned zahájila řízení o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. Ve shodě se soudem prvního stupně – i přes nesouhlas žalovaného s tímto způsobem vypořádání – proto odvolací soud uzavřel, že jediným možným způsobem vypořádání je prodej rodinného domu s rozdělením výtěžku. K tomuto závěru dospěl i přesto, že rodinný dům a pozemek, na němž se tento dům nachází, i k němu přilehlá zahrada, mají odlišného vlastníka (rodinný dům mají ve společném jmění manželů účastníci řízení, zatímco předmětné pozemky vlastní v podílovém spoluvlastnictví pouze žalobkyně a dcera účastníků; původně je vlastnili účastníci řízení rovněž v podílovém spoluvlastnictví), přičemž tento rozdílný vlastnický režim může mít nepříznivý vliv na výši výtěžku za předpokladu, že při prodeji předmětných nemovitostí nedojde ke společnému postupu s dcerou účastníků. Při rozhodování o způsobu vypořádání odvolací soud proto zohlednil i skutečnost, že to byl právě žalovaný, kdo svůj podíl na předmětných pozemcích převedl na dceru účastníků krátce před zahájením rozvodového řízení ve snaze ztížit možnost budoucího vypořádání společného jmění.

7. Ve shodě se soudem prvního stupně uvedl, že oproti ustálené rozhodovací praxi vztahující se k zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, jež zastávala k vypořádání společného jmění manželů nařízením prodeje věci zamítavý postoj, je v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, podle převažujících názorů právní doktríny i judikatorní praxe prodej věci a rozdělení výtěžku dalším přípustným způsobem vypořádání společného jmění manželů, a to na základě § 712 o. z., jenž dává možnost obdobného užití ustanovení o spoluvlastnictví, a to včetně § 1147 o. z.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, ve kterém namítl, že soudy obou stupňů nesprávně posoudily otázku možnosti vypořádání společného jmění manželů, neboť připustily způsob vypořádání společného jmění nařízením prodeje nemovitosti a rozdělením výtěžku mezi účastníky, navíc za situace, v níž jeden z manželů má nadále o vlastnictví předmětné nemovitosti zájem a přikázání předmětné nemovitosti do podílového spoluvlastnictví účastníků podle žalovaného nic nebránilo. Soudy nesprávně vycházely z § 712 o. z. a na základě toho z § 1147 o. z., v důsledku čehož připustily možnost vypořádání společného jmění účastníků prodejem rodinného domu v dražbě, přičemž odkazovaly rovněž na rozhodovací praxi týkající se vypořádání podílového spoluvlastnictví, která má být bez dalšího použitelná i pro vypořádání zaniklého společného jmění. Žalovaný nesouhlasil s tím, že by (ani v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) bylo možné vypořádat zaniklé společné jmění nařízením prodeje věci v dražbě, neboť ačkoliv by došlo k vydání pravomocného rozhodnutí o vypořádání zaniklého společného jmění, nebyl by ani poté majetek mezi bývalými manžely reálně vypořádán, přičemž samotné vypořádání by bylo odloženo na dobu neurčitou do doby, než by případně (pokud vůbec) došlo k samotnému prodeji. Právní stav, v němž ani po pravomocném rozhodnutí soudu o vypořádání společného jmění by toto společné jmění ve skutečnosti vypořádáno nebylo, však zákon nepředpokládá. Rozhodnutí soudu by navíc nebylo způsobilé vyvolat změnu zápisu v katastru nemovitostí. Také by nebylo zřejmé, v jakém režimu se takto vypořádaný majetek nachází do doby, než bude prodej uskutečněn, což by mohlo mít praktické dopady např. v případě úmrtí jednoho z bývalých manželů či zahájení insolvenčního řízení apod. Obdobné užití § 712 o. z. podle žalovaného automaticky neznamená, že by pro vypořádání společného jmění manželů bylo možné použít všechny způsoby vypořádání, jaké zákon stanoví v případě podílového spoluvlastnictví, a to včetně prodeje věci v dražbě. Soud prvního stupně ani soud odvolací přitom neodkazují na jakoukoliv judikatorní praxi či odbornou literaturu, podle které by byla taková možnost vypořádání zaniklého společného jmění přípustná, přičemž žalovaný neměl za to, že by se právní úprava zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, od právní úpravy zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nějak zásadně odlišovala a rozhodovací praxi v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, která tento způsob vypořádání společného jmění vylučovala, považuje za použitelnou i za účinnosti současné právní úpravy. Žalovanému současně nebylo známo, že by Nejvyšší soud otázku možnosti vypořádání společného jmění manželů nařízením prodeje v dražbě za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, posuzoval a stanovil případná kritéria, za kterých může soud k takovému postupu přistoupit. Tuto otázku proto v dovolání předložil jako v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou. Navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

9. Žalovaný navrhl rovněž odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, neboť v případě, že by došlo k výkonu rozhodnutí odvolacího soudu a předmětný rodinný dům byl prodán, zaniklo by žalovanému právo tento dům (který navíc užívá spolu se svou dlouhodobě nemocnou invalidní dcerou) užívat a byl by nucen se z něj vystěhovat.

10. Žalobkyně se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

11. Podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř.“) není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

12. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

13. Jelikož k zániku společného jmění účastníků došlo po 1. 1. 2014, projednal dovolací soud dovolání žalovaného a rozhodl o něm podle příslušných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – [viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017, uveřejněný pod č. 63/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a dostupný též (stejně jako všechna další citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu) na www.nsoud.cz].

14. Žalovaný v dovolání předkládá otázku, zda lze v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vypořádat společné jmění manželů nařízením prodeje věci.

15. S ohledem na to, že na řešení této otázky je napadené rozhodnutí odvolacího soudu založeno, žalovaný závěry formulované odvolacím soudem napadá a uvedená právní otázka dosud nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešena, je dovolání pro její řešení ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.
Důvodnost dovolání

16. Dovolání není důvodné.

17. Podle § 740 o. z. nedohodnou-li se manželé o vypořádání, může každý z nich navrhnout, aby rozhodl soud. O vypořádání rozhoduje soud podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění.

18. Podle § 712 o. z. není-li v této části zákona stanoveno jinak, použijí se pro společné jmění obdobně ustanovení tohoto zákona o společnosti, popřípadě ustanovení o spoluvlastnictví.

19. Podle § 1147 o. z. není-li rozdělení společné věci dobře možné, přikáže ji soud za přiměřenou náhradu jednomu nebo více spoluvlastníkům. Nechce-li věc žádný ze spoluvlastníků, nařídí soud prodej věci ve veřejné dražbě; v odůvodněném případě může soud rozhodnout, že věc bude dražena jen mezi spoluvlastníky.

20. Smyslem úpravy § 712 o. z. je zakotvení obecné podpůrné aplikovatelnosti ustanovení o společnosti (§ 2716 a násl. o. z.), popřípadě o spoluvlastnictví (§ 1115 a násl. o. z.), a to všude tam, kde právní řád nestanoví zvláštní pravidla o společném jmění manželů. Ačkoli sice z dikce § 712 o. z. plyne, že se má subsidiarita použít tehdy, když není stanoveno jinak pouze ve druhé části zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je třeba toto ustanovení v širším kontextu chápat tak, že stanoví-li právní řád na kterémkoliv místě (tj. nejen ve druhé části o. z., ale i v jeho jiné části, nebo ve zcela jiném zákoně) zvláštní pravidla o společném jmění manželů, pak se tato pravidla musí na základě

pravidla *lex specialis derogat legi generali* upřednostnit před obecnou úpravou společnosti nebo spoluvlastnictví, která se má použít jen subsidiárně [k tomu srovnej Melzer, F, Tégl, P. § 712. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 354, shodně též Králík, M. § 712 (Užití ustanovení občanského zákoníku o společnosti a spoluvlastnictví na poměry SJM). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3]. Odkaz na úpravu spoluvlastnictví pak směřuje nejen na úpravu podílového spoluvlastnictví (§ 1115 a násl. o. z.), nýbrž i na úpravu bytového spoluvlastnictví (§ 1158 a násl. o. z.), přídatného spoluvlastnictví (§ 1223 a násl. o. z.) a na zvláštní ustanovení o společenství jmění (§ 1236 a násl. o. z.) – [viz Melzer, F, Tégl, P. § 712. In: Melzer, F., Tégl. P, a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 355, shodně též Králík, M. § 712 (Užití ustanovení občanského zákoníku o společnosti a spoluvlastnictví na poměry SJM). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 5].

21. Subsidiární použitelnost je založena na principu obdobného použití, který představuje užší vazbu na právní úpravu, na kterou norma odkazuje, než je tomu u přiměřeného použití, se kterým nicméně právní úprava společného jmění také výslovně počítá (§ 736 odst. 1 o. z.), a to pro období od zrušení, zúžení nebo zániku společného jmění do doby jeho vypořádání [Králík, M. § 712 (Užití ustanovení občanského zákoníku o společnosti a spoluvlastnictví na poměry SJM). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 6].

22. Podpůrná úprava o spoluvlastnictví však neznamená, že by na aktiva SJM mělo být nahlíženo jako na podílové spoluvlastnictví. Nedílný (bezpodílový) charakter SJM je obsahem zvláštní úpravy části druhé zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, která se jako *lex specialis* prosadí vůči úpravě podílového spoluvlastnictví. Aplikace ustanovení o spoluvlastnictví je tak možná jen potud, pokud jsou tato ustanovení slučitelná s nedílnou povahou SJM (Melzer, F, Tégl, P. § 712. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 355).

23. V praxi by tedy mělo jít především o to, aby se při aplikaci § 712 o. z. respektoval bezpodílový charakter SJM a při subsidiárním použití ustanovení o společnosti, případně (podílového) spoluvlastnictví, se zvažovala nejenom existence odpovídajícího ustanovení v části o společnosti nebo o spoluvlastnictví, ale také jeho smysl a účel, který musí být v souladu se smyslem a účelem právní úpravy společného jmění tak, aby byla respektována především jeho nedílná povaha. Zde může jít často o složité zvažování podpůrného použití jiných zákonných ustanovení tam, kde výslovnou úpravu normy společného jmění manželů neobsahují, a to zejména s přihlédnutím k dosavadnímu přístupu soudní praxe, který SJM a ostatní právní instituty výrazně odděloval, což bylo zřetelné zejména u vztahu SJM a podílového spoluvlastnictví, kde soudní praxe zastávala názor o zásadní odlišnosti obou institutů vzhledem k jejich odlišnému charakteru danému bezpodílovou povahou u SJM a podílovou povahou u spoluvlastnictví [k tomu srovnej Králík, M. § 712 (Užití ustanovení občanského zákoníku o společnosti a spoluvlastnictví na poměry SJM). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2].

24. Soudní praxe za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nepřijala koncept použitelnosti právní úpravy podílového spoluvlastnictví do poměrů společného jmění manželů, a to ani tam, kde to zejména řízení o vypořádání SJM z praktických důvodů vyžadovala – např. právě při úvaze o způsobu vypořádání SJM nařízením prodeje a rozdělením výtěžku (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004, uveřejněný rovněž v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck pod č. C 3 096, který uváděly i nalézací soudy v projednávané věci).

25. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,

zastávala názor, že vypořádání SJM nařízením prodeje a rozdělením výtěžku možné není, a to z důvodu značné odlišnosti obou institutů, neboť v případě podílového spoluvlastnictví každému ze spoluvlastníků náleží jen jeho podíl, avšak v případě společného jmění manželů (dříve bezpodílového spoluvlastnictví manželů) každému z manželů náleží celá věc, byť spolu s druhým manželem. Z toho vyplývá, že vypořádáním společného jmění přikázáním nemovitosti do vlastnictví jednomu z manželů se tomuto manželovi nedostává nic (více), než co by mu již dříve nenáleželo. Současně, pokud soud rozhoduje o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, pak teprve právní mocí takového rozhodnutí dochází současně k zániku tohoto vztahu a jeho vypořádání, a pokud soud nařídí jako způsob vypořádání prodej věci a rozdělení výtěžku a k prodeji (tudíž ani k vypořádání) následně nedojde, pak spoluvlastnictví nadále trvá (k tomu srovnej výňatek ze zprávy občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu SSR, uveřejněný pod R 54/1973 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Oproti tomu společné jmění manželů zaniká již se zánikem manželství, případně může být soudem za trvání manželství zúženo, a je-li podán návrh na vypořádání SJM podle § 150 odst. 3 obč. zák., soud vypořádává již zaniklý spoluvlastnický vztah a jelikož se jedná o ustanovení kogentní povahy, vyplývá soudu ze zákona povinnost takový vztah vypořádat. Není proto možné, aby soud vypořádal SJM tak, že nařídí prodej nemovitostí, u něhož nelze vyloučit, že nebude realizován, tedy že nemovitosti nebudou prodány, a tudíž nebude ani výtěžek, který lze mezi účastníky rozdělit. V takovém případě by k vypořádání SJM soudem nedošlo a takový stav zákon nepředpokládá, přičemž nelze uvažovat ani o tom, že by nemovitosti v případě, že by se nepodařilo je prodat, přešly do podílového spoluvlastnictví účastníků podle § 149 odst. 4 obč. zák., neboť uvedená domněnka se vztahuje jen na případy, v nichž k vypořádání SJM nedošlo dohodou ani rozhodnutím soudu. Tento závěr se opíral o výslovnou akceptaci názoru vysloveného v dobové literatuře (Sekaninová, E., Říhová, L. K možnosti vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví nařízením prodeje, popř. reálným rozdělením věci, Socialistická zákonnost, 1988, č. 8, s. 455), podle kterého „smyslem řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví soudem není, aby se účastníci zbavovali vlastnictví k věcem, jež nadále vlastniti nechtějí. Protože každý z bezpodílových spoluvlastníků byl za trvání spoluvlastnictví vlastníkem celé věci, nelze nařídit při vypořádání soudním rozhodnutím prodej věci, kterou žádný z bývalých spoluvlastníků nechce“ (k tomu srovnej již výše uvedený rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004; shodně na nemožnost vypořádání společného jmění nařízením prodeje a rozdělením výtěžku za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nahlížel Nejvyšší soud dále např. v rozsudku ze dne 7. 7. 2015, sp. zn. 22 Cdo 538/2015, na který odkazoval rovněž soud prvního stupně).

26. Zásadní odlišností právní úpravy společného jmění manželů v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je však výše citované ustanovení § 712 o. z. umožňující subsidiární použití právní úpravy (podílového) spoluvlastnictví do poměrů SJM – a to včetně způsobů vypořádání podílového spoluvlastnictví ve smyslu § 1147 o. z – za předpokladu, že to smysl a účel právní úpravy umožňuje a současně bude respektován bezpodílový charakter SJM. Obdoba ustanovení § 712 o. z. přitom v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, obsažena nebyla. V poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je proto třeba o subsidiárním použití ustanovení o podílovém spoluvlastnictví ve smyslu § 712 o. z. naopak uvažovat, a to zejména právě při volbě způsobů vypořádání společného jmění, neboť v soudní praxi ve vazbě na SJM zdaleka nejvíce převažují právě spory o vypořádání SJM [Králík, M. § 712 (Užití ustanovení občanského zákoníku o společnosti a spoluvlastnictví na poměry SJM). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 4].

27. Soudní praxe se zatím kladně vyslovila obecně k možnosti podpůrné aplikace způsobů vypořádání SJM podle úpravy způsobů vypořádání podílového spoluvlastnictví.

28. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. 22 Cdo 2068/2019, uvedl, že „úprava vypořádání SJM obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se co do základních

hmotněprávních souvislostí zásadně neliší od úpravy zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Nevyplývají z ní výslovně (stejně jako v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) žádné konkrétní způsoby vypořádání SJM. Pouze podpůrně lze uvažovat o aplikaci způsobů vypořádání podle úpravy podílového spoluvlastnictví (§ 712 o. z.). Lze proto připustit, stejně jako za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, způsob vypořádání přikázáním majetkových hodnot do výlučného vlastnictví některému z bývalých manželů, ale i přikázáním oběma manželům společně. To ostatně při subsidiární použitelnosti úpravy vypořádání podílového spoluvlastnictví výslovně připouští i § 1147 o. z.“.

29. Nejvyšší soud tedy ve výše citovaném rozhodnutí – byť v poměrech v něm souzené věci v kontextu přikázání majetkové hodnoty do výlučného vlastnictví jednoho z manželů – výslovně potvrdil obecnou možnost subsidiárního použití § 1147 o. z. na základě § 712 o. z. Na toto východisko Nejvyšší soud následně navázal i ve svých dalších rozhodnutích (např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2021, sp. zn. 22 Cdo 2695/2021, anebo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 22 Cdo 753/2020).

30. Lze tedy uzavřít, že subsidiární použití § 1147 o. z., jenž stanoví způsoby vypořádání podílového spoluvlastnictví, v poměrech SJM možné je. V praxi však současně vyvstává otázka, zda je možné použití všech v tomto ustanovení uvedených způsobů vypořádání, a to včetně vypořádání nařízením prodeje věci ve veřejné dražbě, kterou judikatura přijatá v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dosud výslovně neřešila.

31. Přestože dosavadní rozhodovací praxe dovolacího soudu přijatá ještě v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zastávala k tomuto způsobu vypořádání společného jmění negativní postoj (srovnej výše citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004, a další na něj navazující rozhodnutí), odborná literatura se v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jednoznačně přiklání k závěru, že prodej věci a rozdělení výtěžku je dalším z možných způsobů vypořádání SJM (Melzer, F, Tégl, P. § 740 In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 599-601.; Králík, M. § 740 (Vypořádání SJM rozhodnutím soudu). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 14.; Psutka, J. § 740 (Vypořádání rozhodnutím soudu). In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655−975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 333).

32. Závěry starší rozhodovací praxe nelze proto – zejména s ohledem na výslovné zakotvení subsidiární aplikovatelnosti ustanovení o spoluvlastnictví do poměrů SJM podle § 712 o. z., jehož obdoba v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, obsažena nebyla – považovat za nadále plně použitelné.

33. Předně je totiž třeba poznamenat, že pokud současná právní úprava v § 712 o. z. výslovně odkazuje na právní úpravu spoluvlastnictví, která zahrnuje i způsoby vypořádání podílového spoluvlastnictví stanovené v § 1147 o. z., odkazuje i na vypořádání prodejem věci a rozdělením výtěžku. Tento způsob vypořádání v poměrech SJM současně zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, na žádném místě výslovně nevylučuje, přičemž tato možnost není ani v rozporu s vlastním účelem vypořádání SJM, respektive jeho použití není nijak vyloučeno bezpodílovým charakterem SJM, neboť účelem vypořádání společného jmění (podobně jako v případě podílového spoluvlastnictví) jistě není nutit (bývalé) manžele do vlastnictví či spoluvlastnictví věcí, které tvořily jejich společné jmění (k tomu srovnej Melzer, F, Tégl, P. § 740. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 600). Tento způsob vypořádání je proto třeba připustit jako další možnost, která má vést v řízeních o vypořádání SJM ke spravedlivému uspořádání právních poměrů bývalých manželů [s odkazem na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012 či ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1096/2011

– srovnej Králík, M. § 740 (Vypořádání rozhodnutím soudu). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 14].

34. Zejména by nedávalo dobrý smysl bránit možnosti vypořádání společného jmění prodejem věci s rozdělením výtěžku v případě, že takový způsob vypořádání požadují sami účastníci coby bývalí manželé. Takový přístup by vedl pouze ke vzniku vyšších transakčních nákladů, pokud by manželé v řízení o vypořádání SJM mohli dosáhnout pouze založení podílového spoluvlastnictví a nikoliv přímo nařízení prodeje společné věci, aby pak následně obratem podali žalobu na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, jejímž prostřednictvím již nařízení prodeje dosáhnout lze, neboť např. ani jeden z nich o společnou věc nemá zájem, případně nedisponuje dostatečnými prostředky na vyplacení druhého z manželů, aby mohla být věc přikázána do jeho výlučného vlastnictví [k tomu srovnej zejména Melzer, F, Tégl, P. § 740. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 600; shodně též Psutka, J. Společné jmění manželů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 235, nebo Psutka, J. § 740 (Vypořádání rozhodnutím soudu). In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655−975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 333].

35. Zvolit takový způsob vypořádání nicméně soudu nebrání ani skutečnost, že s tímto řešením některý z manželů (případně oba) nesouhlasí, neboť soud v řízení o vypořádání SJM není s ohledem na § 153 odst. 2 o. s. ř. vázán návrhy účastníků řízení na způsob vypořádání jednotlivých položek tvořící SJM [k tomu srovnej též stanovisko občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71 (uveřejněné pod č. 42/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2103/2016]. Z nesouhlasu některého z manželů s tímto způsobem vypořádání přitom nelze *a priori* dovozovat rozpor s účelem institutu vypořádání SJM, neboť např. i přikázání věci do výlučného vlastnictví jednoho z manželů proti vůli druhého společně s uložením kompenzační povinnosti vůči druhému z manželů je přípustné, přičemž pouze způsobem, jakým se zde postupuje jen vůči jednomu z manželů, by se v případě prodeje věci v dražbě s rozdělením výtěžku postupovalo vůči oběma, přičemž oba manželé pozbudou své vlastnictví s tím, že mají právo na peněžní kompenzaci ve formě podílu na výtěžku z prodeje (viz Melzer, F, Tégl, P. § 740. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 600).

36. V některých případech, které v praxi mohou být časté, by nevyužití tohoto způsobu vypořádání dokonce bránilo naplnění účelu vypořádání SJM. Typickým příkladem může být situace, v níž mají manželé ve společném jmění např. pouze jednu velmi hodnotnou věc (typicky nemovitost), přičemž ani jeden z nich nemá dostatek finančních prostředků na vyplacení druhého z manželů (a případné další vypořádávané položky společného jmění hodnotu podílu na nemovitosti nedorovnají), a současně jsou jejich vzájemné vztahy po rozvodu natolik narušené, že nelze předpokládat rozumnou domluvu ohledně správy společné věci, pročež je vyloučeno přikázání dané nemovitosti do jejich podílového spoluvlastnictví (či její rozdělení na bytové jednotky, pokud by to bylo možné), anebo by to pouze zapříčinilo okamžité zahájení dalšího sporu o zrušení a vypořádání tohoto podílového spoluvlastnictví. V tomto ohledu jsou názory odborné praxe za jedno v tom, že zpeněžení věci a rozdělení výtěžku v takových případech rozhodně není v rozporu se smyslem úpravy vypořádání SJM, ba je dokonce pro tyto situace vhodným a žádoucí řešením [k tomu srovnej např. Melzer, F, Tégl, P. § 740. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 600; dále Psutka, J. Společné jmění manželů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 235; nebo Psutka, J. § 740 (Vypořádání rozhodnutím soudu). In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655−975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 333].

37. Při řešení dovoláním otevřené otázky nelze také přehlédnout společenský a právní vývoj, ke kterému od 90. let 20. století došlo. Předmětem řízení o vypořádání společného jmění manželů se

staly mnohem vyšší hodnoty, než tomu bylo ve sporech o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů ve zcela jiných cenových a hodnotových relacích a také s mnohem vyššími částkami odpovídajícími přiměřené náhradě coby kompenzaci poskytované manželovi, kterému nebyly věci do jeho výlučného vlastnictví přikázány. Taktéž rozsah součástí společného jmění manželů se výrazně kvalitativně i kvantitativně proměnil (vypořádání obchodních podílů, cenných papírů, členských podílů v družstvech apod.), a soudní praxe se stále častěji setkávala s případy, v nichž žádný z manželů některou z významných součástí společného jmění přikázat do svého vlastnictví nechtěl, anebo chtěl, ale nedisponoval finančními prostředky k zaplacení přiměřené náhrady. Jestliže se těmto důsledkům v řízení o vypořádání společného jmění manželů nepodařilo čelit celkovým způsobem vypořádání společného jmění, setkávala se praxe i s případy, ve kterých společné věci byly přikazovány do výlučného vlastnictví některého z manželů i s vědomím, že potřebnými finančními prostředky nedisponuje, anebo docházelo u hodnotnějších součástí společného jmění k jejich vypořádání založením režimu podílového spoluvlastnictví i při konfliktních vztazích manželů nebo při avizovaném nezájmu setrvat v takto založeném spoluvlastnickém vztahu.

38. Současně také soudní praxe začala ve sporech o vypořádání majetkových společenství klást zásadní význam na splnění požadavku tzv. solventnosti, tj. uplatňovala jako jednu z prioritních podmínek pro přikázání věci do vlastnictví schopnost zaplatit přiměřenou náhradu osobě, která vlastnické právo pozbývala (k tomu v poměrech vypořádání podílového spoluvlastnictví srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1942/2016 a tam uvedenou judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu). Ostatně již i v poměrech vypořádání společného jmění manželů podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, judikatura zdůrazňovala požadavek solventnosti se závěrem, že manželovi, který požaduje přikázání nemovitostí do svého výlučného vlastnictví, ale nemá prostředky na vypořádání podílu druhého manžela, v zásadě nelze nemovitosti přikázat (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2006, sp. zn. 22 Cdo 680/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 5655/2015). Tento přístup pak judikatura sdílí i při vypořádání společného jmění manželů podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3390/2022, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2020, sp. zn. II. ÚS 1993/20, dostupné na http://nalus.usoud.cz).

39. Lze tedy učinit závěr, že v poměrech vypořádání společného jmění manželů podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je možné provést vypořádání nařízením prodeje společné věci a rozdělením výtěžku. Přijetí tohoto řešení má umožnit soudní praxi dalším možným způsobem vypořádání dosáhnout obecně zdůrazňovaného požadavku rozumného a spravedlivého uspořádání právních poměrů bývalých manželů ohledně společného jmění manželů a reagovat na individuální okolnosti konkrétních případů širšími způsoby vypořádání společného jmění manželů.

40. Výše uvedená východiska se plně uplatní i na nyní projednávanou věc, přičemž oba nalézací soudy shodně dospěly k závěru, že nejvhodnějším způsobem vypořádání společného jmění (a současně jediným možným) bude nařízení prodeje věcí a následné rozdělení výtěžku mezi účastníky.

41. V posuzované věci byly součástí vypořádání SJM účastníků dvě položky: rodinný dům (jako samostatná stavba, která není součástí pozemku) a dále spoluvlastnický podíl účastníků na lesním pozemku. Žalobkyně nejprve navrhovala přikázání obou věcí do výlučného vlastnictví žalovaného, nicméně následně své stanovisko s ohledem na nedostatek finančních prostředků k vyplacení vypořádacího podílu u obou účastníků změnila a navrhla nařízení prodeje rodinného domu i podílu na lesním pozemku a rozdělení výtěžku mezi účastníky. Žalovaný ve vztahu k rodinnému domu nesouhlasil s nařízením prodeje, neboť v něm bydlí společně s invalidní dcerou účastníků, a má tudíž zájem být i nadále jeho vlastníkem, případně spoluvlastníkem, a současně tento způsob vypořádání považoval za nejméně vhodný, protože rodinný dům není součástí pozemku, ale nachází se na pozemku v podílovém spoluvlastnictví žalobkyně a dcery účastníků, což by mělo nepříznivý vliv na

případný prodej rodinného domu bez pozemku. S ohledem na nedostatek finančních prostředků k vyplacení případného vypořádacího podílu žalobkyni proto navrhl přikázání rodinného domu do podílového spoluvlastnictví účastníků. Ve vztahu k podílu na lesním pozemku navrhoval stejně jako žalobkyně nařízení prodeje a rozdělení výtěžku.

42. Soud prvního stupně při úvaze o vhodném způsobu vypořádání rodinného domu zvažoval mimo jiné možnost přikázání domu do výlučného vlastnictví některého z účastníků řízení, což v určitých fázích řízení navrhovali oba účastníci. K tomuto způsobu vypořádání nicméně nebylo možné přistoupit z důvodu zjištěné nedostatečné solventnosti obou účastníků řízení k vyplacení případného vypořádacího podílu druhému z manželů (bod 55 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně).

43. Nalézací soudy při úvaze o možných způsobech vypořádání rodinného domu dále vyloučily možnost reálného rozdělení domu na bytové jednotky, a to mimo jiné i z toho důvodu, že v domě se nacházejí celkem tři byty o velikosti 3+1, pročež dům nelze dobře rozdělit na dvě stejné části. Stěžejním důvodem odmítnutí tohoto způsobu vypořádání nicméně byly zjištěné vysoce konfliktní vztahy mezi účastníky řízení, které nepřipouštějí možnost, aby rodinný dům se společnými prostorami byl nadále společně užíván oběma účastníky, kteří by se byli nuceni denně potkávat, museli by se společně domlouvat na správě domu, jeho údržbě a nezbytných opravách atd. (bod 54 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně ve spojení s bodem 17 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu).

44. Ze stejných důvodů (zejména existence konfliktních vztahů) soudy vyloučily rovněž možnost přikázání rodinného domu do podílového spoluvlastnictví, což požadoval žalovaný i nyní v rámci dovolání. Současně podotkly, že zvolení tohoto způsobu vypořádání by vedlo jen k zahájení dalšího sporu o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, což navíc žalobkyně výslovně avizovala, pročež toto řešení neshledaly účelným ani hospodárným (bod 54 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně ve spojení s bodem 18 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu).

45. S ohledem na to, že jiný způsob vypořádání společného jmění účastníků ve vztahu k rodinnému domu z výše uvedených důvodů nepřipadal v úvahu, soudy nižších stupňů shodně zvolily jako jediný možný způsob vypořádání prodej rodinného domu v dražbě s následným rozdělením výtěžku rovným dílem mezi oba účastníky. Reflektovaly přitom i skutečnost, že se rodinný dům nachází na pozemku, jehož vlastnicemi jsou v podílovém spoluvlastnictví žalobkyně a dcera účastníků. O nařízení prodeje rodinného domu tedy rozhodly i s vědomím toho, že dům není součástí pozemku, na němž je postaven, a obě nemovitosti mají jiný vlastnický režim, což by mohlo mít nepříznivý vliv na možnosti prodeje i výši výtěžku, nedošlo-li by ke společnému postupu s dcerou účastníků. Odvolací soud nicméně tuto skutečnost přičetl k tíži žalovanému, neboť předmětný pozemek měli původně v podílovém spoluvlastnictví právě žalobkyně a žalovaný, přičemž žalovaný krátce před zahájením rozvodového řízení svůj podíl převedl na dceru účastníků, a to podle odvolacího soudu bez pochybností o tom, že tak učinil ve snaze ztížit možnosti budoucího vypořádání společného jmění manželů.

46. S výše uvedenými závěry nalézacích soudů se dovolací soud plně ztotožňuje. S ohledem na dovolací námitky žalovaného v projednávané věci nyní připadají do úvahy pouze dva způsoby vypořádání rodinného domu – přikázání do podílového spoluvlastnictví účastníků a prodej domu v dražbě s rozdělením výtěžku mezi účastníky.

47. Dovolací soud v prvé řadě podotýká, že přikázání věci do podílového spoluvlastnictví by v případě vypořádání SJM – s ohledem na to, že v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je i na základě § 712 o. z. ve spojení s § 1147 o. z. přípustné vypořádání společného jmění nařízením prodeje věci v dražbě – mělo být řešením výjimečným, neboť je tímto způsobem založen nový spoluvlastnický vztah. Byť tento způsob vypořádání ani současná judikatura v poměrech zákona č. 89/2012 Sb.,

občanský zákoník, obecně zcela nevylučuje (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2021, sp. zn. 22 Cdo 2695/2021), v praxi by nemělo pro budoucí období jít o způsob příliš častý vzhledem k tomu, že v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, byl tento způsob vypořádání obvykle volen zejména v těch případech, v nichž by se lépe uplatnilo právě nařízení prodeje věci a rozdělení výtěžku, nicméně tehdejší rozhodovací praxe tento způsob vypořádání SJM neumožňovala [k tomu srovnej též Králík, M. § 740 (Vypořádání rozhodnutím soudu). In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 13].

48. S ohledem na výjimečnost tohoto způsobu vypořádání SJM – a odhlédne-li současně dovolací soud od zjištění nalézacích soudů ohledně značně narušených vztahů mezi účastníky, které (stejně jako u případného rozdělení domu na bytové jednotky) brání přikázání domu do podílového spoluvlastnictví účastníků – dovolací soud souhlasí s nalézacími soudy, že v projednávané věci nebylo možné přikázat předmětný dům do podílového spoluvlastnictví účastníků, a to značnou měrou v důsledku předchozího jednání žalovaného. Nebýt totiž účelového převodu podílu na předmětném pozemku z žalovaného na dceru účastníků, mohlo by být při zachování původního vlastnického vztahu v případě pozemku (který se nacházel v podílovém spoluvlastnictví žalobkyně a žalovaného; každý byl vlastníkem ideální 1/2) přikázáním rodinného domu ze SJM také do podílového spoluvlastnictví účastníků docíleno naplnění zásady *superficies solo cedit*, a stavba rodinného domu by se tak stala součástí pozemku. Sladění vlastnického režimu stavby a pozemku na základě superficiální zásady proto mohlo být významným argumentem právě pro vypořádání společného jmění ve vztahu k předmětnému domu jeho přikázáním do podílového spoluvlastnictví účastníků, jenž nyní požaduje žalovaný. S ohledem na odlišný vlastnický režim rodinného domu a pozemku, na němž se tento dům nachází, zde ani dovolací soud neshledává žádný rozumný důvod (i zejména s ohledem na silně narušené vzájemné vztahy účastníků), proč by měl být rodinný dům přikázán do podílového spoluvlastnictví. A pokud snad žalovaný v praxi očekává problémy s prodejem domu, jenž není součástí pozemku, anebo případný negativní vliv této skutečnosti na prodejní cenu nemovitosti, a tedy i následnou výši výtěžku, nelze než přičíst tyto skutečnosti k tíži žalovaného, který je výlučně svým jednáním způsobil.

49. Za této situace proto soudy nařídily prodej rodinného domu ve veřejné dražbě. Rozhodnutí nalézacích soudů ohledně zvoleného způsobu vypořádání SJM je tedy v souzeném případě správné. Nad rámec již uvedeného ještě dovolací soud považuje za vhodné se blíže vyjádřit k některým dovolacím námitkám žalovaného stran (ne)vhodnosti nařízení prodeje s rozdělením výtěžku jako jednoho z možných způsobů vypořádání SJM.

50. V prvé řadě žalovaný namítá, že v případě nařízení prodeje věci ve veřejné dražbě nedojde k vypořádání společného jmění rozhodnutím soudu, nýbrž se vypořádání odkládá až do doby prodeje, přičemž není ani jisté, zda vůbec k prodeji dojde.

51. Žalovaný zde nicméně upozorňuje na názor, který zastávala dřívější rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (srovnej výše zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004). Ta sice správně poukazovala na to, že nevyvratitelná domněnka vypořádání podle § 149 odst. 4 obč. zák. (nyní § 741 o. z.) se vztahuje pouze na případy, kdy k vypořádání SJM nedošlo ani dohodou, ani rozhodnutím soudu, resp. nebyl ani podán návrh na soudní vypořádání společného jmění, to nicméně nepředstavuje překážku vypořádání SJM prodejem věci a rozdělením výtěžku, pro kterou by tento způsob vypořádání nebylo možné použít. Vydáním rozhodnutí, kterým je společné jmění vypořádáno nařízením prodeje, jsou vzájemné vztahy mezi manžely ohledně konkrétní majetkové hodnoty závazně vyřešeny, pouze může být odložena samotná realizace tohoto řešení (prodej věci), pokud k samotnému prodeji nedojde hned. Účinky ve smyslu § 741 o. z. zde skutečně nenastupují, neboť k vypořádání došlo na základě soudního rozhodnutí. To, že k prodeji věci nedojde okamžitě, nelze přitom chápat tak, že by daná majetková hodnota nebyla do té doby vypořádána. I

při nařízení prodeje věci je totiž soudem závazným způsobem stanoveno, a tedy postaveno na jisto, jakým způsobem a v jaké míře se (v budoucnu, až k prodeji věci reálně dojde a bude možné mezi účastníky rozdělit konkrétní výtěžek) budou oba manželé na dané vypořádávané majetkové hodnotě podílet (podrobněji také viz Melzer, F., Tégl. P. § 740. In: Melzer, F., Tégl. P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 601). Ostatně stejná situace může nastat i v případě zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, u kterého § 1147 o. z. možnost nařízení prodeje věci s rozdělením výtěžku jako jeden ze způsobů vypořádání předpokládá výslovně – faktické účinky vypořádání zde také nenastávají ihned vydáním soudního rozhodnutí, ale až samotným prodejem věci, což však neznamená, že by podílové spoluvlastnictví nebylo pro účastníky tímto rozhodnutím závazně vypořádáno, pouze se odkládá samotná realizace tohoto vypořádání do okamžiku prodeje (k tomu srovnej Králík, M. § 1147 (Přikázání společné věci a její prodej ve veřejné dražbě). In: Spáčil, J., Králík, M. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (976–1474). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 788–789 a tam uvedená judikatura Nejvyššího soudu).

52. Žalovaný dále namítá, že v případě vypořádání SJM nařízením prodeje věci není zřejmé, v jakém právním režimu se daná majetková hodnota bude nacházet v mezidobí od rozhodnutí soudu o vypořádání do doby, než bude její prodej reálně uskutečněn.

53. Dovolací soud k tomuto konstatuje, že daná věc se bude nadále nacházet v dosavadním režimu bezpodílového vlastnictví (jímž je i společné jmění) obou manželů ve smyslu § 736 o. z., neboť faktické vypořádání nastává až v okamžiku prodeje. Není zde žádný důvod např. pro analogickou aplikaci § 741 o. z., na základě které by v takovém případě vzniklo podílové spoluvlastnictví (k tomu shodně i již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soud sp. zn. 22 Cdo 1399/2004). Takové řešení by nijak nepřispělo ochraně manželů ani třetích osob, pouze by mohlo vyvolat dodatečné obtížně řešitelné problémy jako např. možnost žádat zrušení podílového spoluvlastnictví, možnost samostatně disponovat se spoluvlastnickým podílem apod. (srovnej opět Melzer, F, Tégl, P. § 740. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 601). Do podílového spoluvlastnictví se proto daná majetková hodnota SJM může dostat pouze na základě nevyvratitelné právní domněnky podle § 741 o. z., pokud do tří let od zániku SJM nedojde k jeho vypořádání dohodou nebo soudním rozhodnutím, anebo pak výslovně přikázáním v rámci rozhodnutí soudu o vypořádání SJM. A stejně jako v případě předchozí námitky žalovaného, i v tomto případě se jedná o téměř totožnou situaci jako v případě vypořádání podílového spoluvlastnictví nařízením prodeje věci, v níž si daná věc také až do doby, kdy se prodej reálně uskuteční, drží dosavadní spoluvlastnický režim, přičemž ani v případě podílového spoluvlastnictví nelze tvrdit, že by z tohoto důvodu spoluvlastnictví nebylo soudem vypořádáno. Tento stav se přitom nijak nedotkne ani třetích osob, jak naznačuje žalovaný, neboť vůči třetím osobám jednají (bývalí) manželé i nadále ve shodě, ostatně obdobně jako podíloví spoluvlastníci. Totéž se týká další námitky, že takové rozhodnutí není schopné vyvolat změnu zápisu v katastru nemovitostí, neboť totéž platí i pro podílové spoluvlastnictví a z hlediska např. ochrany dobré víry třetích osob zde existují obecná pravidla týkající se materiální publicity a nabývání od neoprávněného.

54. Ze všech výše uvedených důvodů proto dovolací soud uzavírá, že nařízení prodeje věci ve veřejné dražbě s rozdělením výtěžku mezi účastníky je přípustným způsobem vypořádání společného jmění, přičemž v poměrech projednávané věci šlo o nejvhodnější a také jediné možné řešení.

55. Jelikož Nejvyšší soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je správné a dovolání žalovaného tudíž neshledal důvodným, dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

56. Vzhledem k tomu, že nebylo dovolání shledáno důvodným, zamítl dovolací soud pro nedůvodnost návrh na odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 29 Cdo 78/2016, či ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3999/2017), a to v rozhodnutí, kterým bylo rovněž dovolací řízení skončeno [srovnej nález Ústavního soudu ze dne 23.

8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16 (dostupný na http://nalus.usoud.cz)].